

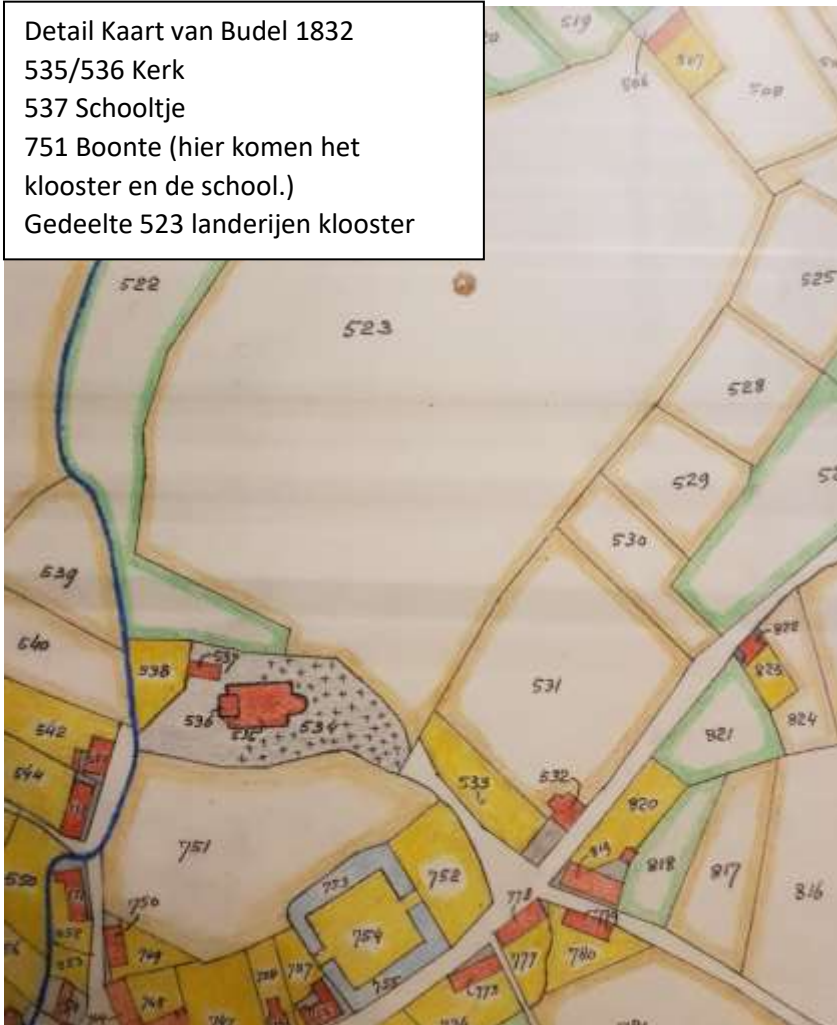


Historie 'Zusters van Liefde' in Budel (1854-1988)

Budel rond 1850

Midden negentiende eeuw was Budel nog maar een klein dorp met voornamelijk hardwerkende boerengezinnen. Iedereen had een stukje grond waarop men de eigen noodzakelijke producten verbouwde, maar het bleef voor velen een armoedig bestaan. De burgers waren niet rijk en het

Detail Kaart van Budel 1832
535/536 Kerk
537 Schooltje
751 Boonte (hier komen het klooster en de school.)
Gedeelte 523 landerijen klooster



gemeentebestuur evenmin. Veel gezinnen moesten met gemeenschapsgeld worden ondersteund. De kinderen zouden gratis onderwijs moeten krijgen, maar er was geen behoorlijke school voorhanden. Ook de zorg voor ouderen en zieken ontbrak. Het gemeentebestuur had grote problemen met betrekking tot het onderwijs. Het schoolgebouwtje, gelegen langs de kerk, en ook het peil van het onderwijs konden

eigenlijk niet meer door de beugel.

Voor een nieuwe school en voor uitbreiding van het personeel had het dorpsbestuur geen middelen. Bovendien gingen er steeds meer stemmen op voor afzonderlijk onderwijs voor jongens en voor meisjes.

Wat lag er dan meer voor de hand dan de Zusters van Tilburg te vragen het onderwijs aan de meisjes van Budel op zich te nemen. De toenmalige Budelse

pastoor Henricus Timmermans ondernam de daartoe benodigde stappen. Een van de notabelen van het dorp was de arts Herman Joseph Mathijsen (broer van de uitvinder van het gipsverband); hij was tevens lid van de 'Commissie van Toezicht over het Lager Onderwijs'. Mathijsen was de zwager van een congregatiezuster. Dat zal er ongetwijfeld toe bijgedragen hebben dat in 1854 uit Tilburg het bericht kwam dat 'de gemeente ingelicht behoort te worden omtrent het feit dat de nieuwe school een aanvang zal nemen'. Op 16 november 1854 kreeg pastoor Timmermans een brief waarin werd medegedeeld 'dat de zusters niets anders mee zullen brengen dan hare kledij'. Het college van burgemeester en wethouders ging in dat jaar akkoord met de 'oprichting eener bijzondere school der tweede klasse bestemd tot het geven van onderwijs in de Neder-Duitse taal, alleen aan meisjes'. Huisarts Dr. Hermanus Josephus Mathijsen (1809-1873) was nauw betrokken bij de komst van de zusters naar Budel.



Huisarts Dr. Herman Mathijsen

Welkom o zusters!

Voor de komst van de zusters moest uiteraard ook voor huisvesting gezorgd worden. Pastoor Timmermans ging aan de slag, want in 1853 maakte hij de notitie: "In dit jaar heb ik over de 300.000 steenen gestookt en daarvan een huis van liefdadigheid gebouwd op de plaats genaamt 'De Boonte'" en verder "Aan het huis met kapel en school zijn verleyd 257.406 steenen". In 1854 meldde de pastoor: "Ten dezen jare is het Huis van Liefdadigheid verder afgewerkt en bepleisterd". De zusters kunnen komen!



Op dinsdag 21 november 1854 reisde een drietal Zusters van Liefde vanuit Tilburg naar Eindhoven. Daar werden de drie zusters afgehaald door dokter Mathijsen.

Het waren novice-zuster Trajana van der Knaap, zuster Maria Honorina Schreven en de uit Budel afkomstige zuster Maria Dafrosa Seijens. In Budel werden de zusters tijdelijk ondergebracht op de pastorie, daarna gingen ze naar hun nieuwe behuizing die door de Budelse bevolking versierd was met de tekst:

'Welkom o zusters in 't nieuw gesticht, voor Christ' lijk onderwijs opgericht'. Het klooster werd door pastoor Timmermans onder bescherming gesteld van 'Onze Lieve Vrouwe van Overwinning'. Om in hun levensonderhoud te voorzien waren de zusters afhankelijk van het schoolgeld van de kinderen en van gaven van weldoeners.

Verder hadden de zusters alleen twee geiten voor de melk, twee zogenaamde 'koeien der armen'. Zuster Dafrosa werd in Budel de plaatselijk overste en kreeg ook de vereiste bevoegdheid tot les geven. Zuster Honorina was al in bezit van een 'acte van algemene toelating als onderwijzeresse' en nam dus de zorg voor de meisjes op zich. De huishouding zal wellicht toevertrouwd zijn geweest aan novice-zuster Trajana.

De gebouwen

Het oudste gedeelte van het huidige gebouw dateert van 1880. Dit deels neogotische gebouw werd in 1891 gerestaureerd, tegelijk met de bouw van een nieuwe kapel.



Na vele uitbreidingen werd het een samengesteld gebouw met kloosterruimten, scholen, een weeshuis voor meisjes, een kapel en een bejaardenhuis. In 1896 lieten de zusters achter in de hof een boerderij bouwen, die in 1961 is gesloopt. Achter het kerkhof aan de huidige Willem II straat hadden zij landerijen. (nu Zustershof)



Boerderij en landerijen bij het klooster

In 1920 vergrootte men de kapel tegelijk met de refter en kwam er een ruimte voor de rector. De nodige herstellingen van 1939 betroffen in het bijzonder de recreatiezaal en de refter. Pas in 1948 kreeg het klooster centrale verwarming en moderne sanitaire voorzieningen. Het aantal uitbreidingen van het klooster

Heemkundekring 'De Baronie van Cranendonck'

<https://heemkundekringcranendonck.nl>

met de belendende scholen is te talrijk om hier allemaal te vermelden. De kapel werd in 1964 verbouwd, kreeg in 1968 opnieuw een opknapbeurt en een nieuwe vloer.



Kapel der Zusters van Liefde - Budel

Meisjesschool en Sint Annaschool



De Sint Annaschool met uiterst rechts de Sint Jozef Kleuterschool

Heemkundekring 'De Baronie van Cranendonck'

<https://heemkundekringcranendonck.nl>

Op 6 december 1854 zijn de zusters begonnen met het onderwijs in Budel. Op die dag kregen tweeënzestig meisjes 's morgens les in 'lezen, schrijven, rekenen en hollandsche taal' en 's middags in 'allerlei vrouwelijke handwerken, doch bijzonder in het naaijen, breijen, stoppen en mazen'. Door de jaren heen werd de school meermaals uitgebreid met nieuwe lokalen en er kwamen uiteraard ook meer zusters werken. In 1922 werd na een grote verbouwing de meisjesschool aan de Kerkstraat heropend en kreeg toen de naam 'St. Annaschool'.

In dat jaar kwam zuster Alarda Turlings naar Budel. Aan de school werden rond 1950 een naaischool en een huishoudschool toegevoegd. In de loop der jaren hebben op de St. Annaschool talloze zusters gewerkt. Na de Tweede Wereldoorlog kwam ook in Budel een geboortegolf en was de school weer aan uitbreiding toe. Het schoolgebouw aan de Kerkstraat heeft dienst gedaan tot 1974. In dat jaar werd een nieuw schoolgebouw aan de Hufkesstraat in gebruik genomen. Zuster Generose was de laatste religieuze als directrice van de school.

Zuster Corlinia was de laatste onderwijzeres van de Zusters van Liefde; op 17 juni 1983 nam zij afscheid van de St. Annaschool. Daarmee kwam een einde aan een lange periode van grote inzet van de zusters voor het onderwijs in Budel. In 2006 fuseerde de St. Annaschool met Basisschool De Kleine Wereld en ging verder onder de naam 'De Schatkist'.



Bewaarschool/kleuterschool.

Na de goede start van de meisjesschool in 1854 werd in 1858 ook een 'bewaarschool' geopend. Zuster Dafrosa begon met de kleuters te leren bidden en zingen. Ook de kleuterschool onderging in de loop der jaren menige verbouwing en uitbreiding. In 1953 kon aan de Kerkstraat een nieuwe kleuterschool in gebruik genomen worden, de 'St. Jozefschool'. De kleuterschool is later opgegaan in de diverse basisscholen van Budel.



De nieuwe St Jozef kleuterschool 1953

Liefdewerken

De komst van de zusters stond geheel in het teken van het onderwijs, maar daar is het niet bij gebleven. De zusters namen ook de zorg op zich voor zwakken en hulpbehoevenden, voor oude mannen en vrouwen, voor zieken en weeskinderen.

In 1877 kreeg de 75-jarige weduwe Geertrui van Diest-Lucas als eerste een plaatsje binnen de muren van het klooster toebedeeld; zij verbleef drie jaar bij de zusters, tot haar overlijden in 1880. Eveneens in 1877 werd de weduwe Johanna Baten-Ras in het zustershuis opgenomen; zij kwam niet met lege handen: 'zij brengt een koe en acht kippen mee'. In korte tijd namen tien 'ouden van dagen' hun intrek in het klooster en dat aantal bleef in de jaren daarna steeds groeien. In 1900 woonden vijfenveertig bejaarden bij de zusters. Niet alleen vrouwen vonden een plekje bij de zusters, ook oude mannen werden liefdevol opgenomen.

Behalve dat deze mensen oud waren, mankeerden ze ook weleens iets.

Het zijn echter niet alleen de bejaarden die een beroep deden op de zusters. Ook de kinderen die geen thuis meer hadden werden aan de zorgen van de zusters toevertrouwd.

Naast hun werk in het Liefdegesticht gingen de zusters ook de zieken aan huis

verzorgen. De zusters waren dag en nacht in de weer om zieken en stervenden te helpen en bij te staan of doden af te leggen. In tijden van besmettelijke ziekten waren het de zusters die toch bij de mensen aan huis durfden te komen. Ook tijdens de twee wereldoorlogen verzorgden de zusters zieken, gewonden en vluchtelingen. In 1930 werd in Budel een afdeling van het Wit-Gele Kruis opgericht. De wijkverpleging werd gedaan door een zuster van Liefde, zuster Agrippina.

Bejaarden en hulpbehoevenden die bij de zusters woonden, waren officieel woonachtig in bejaardencentrum 'Mariaburght', als onderdeel van het klooster. Daaraan kwam een einde toen in 1974/1975 het nieuwe bejaardencentrum 'Mariënburght' werd gebouwd. Dit tehuis kwam los te staan van de congregatie; de zorgtaken van de zusters werden overgenomen door leken.



Binnenplaats Klooster

Afscheid van de zusters

De zusters kwamen in 1854 met z'n drieën naar Budel: Honorina, Dafrosa en Trajana. Na honderdvierendertig jaar goede werken vertrokken de zusters in 1988 ook weer met z'n drieën: de zusters Generose, Imelda en Martine.

Op 31 maart 1988 overhandigde moeder overste zuster Generose de sleutels van het klooster aan de toenmalige burgemeester van Budel, Dick Wijte. De drie zusters vertrokken naar Weert waar ze samen met enkele andere zusters in de Beegdenstraat gingen wonen. Op zaterdag 16 april 1988 namen de zusters afscheid van de Budelse bevolking. Op die dag waren dertig zusters die de laatste jaren het klooster hadden bevolkt naar Budel gekomen. Na een plechtige eucharistieviering in de parochiekerk werd de zusters een afscheidsreceptie aangeboden in gemeenschapshuis 'de Borgh'. Op deze druk bezochte receptie kregen de zusters ook het afscheidscadeau van de Budelse bevolking aangeboden: een bronzen beeld van de Budelse kunstenaar Sjeng Caris. Het beeldje staat tegenwoordig in de voortuin van het oude kloostercomplex in de Kerkstraat. Het oorspronkelijke klooster werd grotendeels gesloopt. Op de plaats van het klooster en de scholen (en verdere bijgebouwen)



werden woningen en appartementen gebouwd. De voorkant van het klooster, de rectoraatswoning en de kapel zijn, mede door toedoen van de Heemkundekring, behouden gebleven.

Nadat de zusters het klooster verlaten hadden, werd het daarna een verzorgingshuis. De kapel is in gebruik als dagkapel van de parochie O.L. Vrouw Visitatie en was tot eind 1999 bij 'Die Deutsche Katholische Militärgemeinde Budel NL' op zon- en feestdagen in gebruik als 'Klosterkerk'.

Bronnen:

[-Aa-kroniek 2011-03 De Zusters van Liefde in Budel \(1854-1988\) Door Tjeu Lamers en Annie Staals-Jacobi](#)

-J. Smits, *Vademecum van religieuzen en hun kloosters in Noord-Brabant*, Alphen aan de Maas, 2010

- *De zusters van Liefde in Budel 1854-1988 130 jaar goede werken* door H.K.F Boks (in te zien in onze bibliotheek)

<https://wierookwijwaterenworstenbrood.nl/ontdekken/verhalen/klooster-ol-vrouw-van-overwinning-in-budel>

[Lees ook het artikel over grafmonumenten in Budel...](#)